

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК БАЗОВА КОМПЛЕКСНА КАТЕГОРІЯ ЕКОСЕСТЕЙТУ

І. Г. Барон, аспірант, Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки, igbaron@ukr.net

У статті засвідчено відсутність єдиного підходу до трактування економічної безпеки держави як логічного наслідку ємності та багатогранності цього поняття. Обґрунтовано необхідність уточнення сутності поняття «економічна безпека» держави за рахунок виокремлення її ключових ознак як базової комплексної категорії екосистеми. З використанням базової операції теорії множин (теоретико-множинної операції об'єднання) систематизовано підходи до розуміння сутності поняття «економічна безпека держави» та встановлено ключові характеристики, яким має відповідати визначення цього поняття, а саме: врахування динамічного характеру забезпечення економічної безпеки держави; врахування суспільно-політичного контексту економічної безпеки держави; розгляд економічної безпеки як визначальної складової в структурі національної безпеки держави; врахування умовної ієрархії ключових характеристик економічної безпеки держави; визнання пріоритету певних характеристик економічної безпеки держави, а саме дієвості системи захисту національних інтересів та здатності економічної системи до виявлення, мінімізації та / або усунення внутрішніх та зовнішніх загроз; розгляд процесу забезпечення економічної безпеки держави як організаційно-управлінського механізму.

На основі узагальнення ключових характеристик економічної безпеки держави запропоновано визначити її як комплексну категорію, що характеризує здатність національної економічної системи нейтралізувати негативний вплив різноманітних загроз з метою захисту національних економічних інтересів та забезпечення економічного суверенітету держави. Процес забезпечення економічної безпеки в такому випадку може бути визначений як комплекс організаційно-управлінських та економічних заходів, які запроваджуються державою з метою захисту національних економічних інтересів та забезпечення економічного суверенітету. Відповідні заходи мають розглядатися як ключові елементи організаційно-управлінського механізму забезпечення економічної безпеки держави, а його розробка – пріоритетним науково-практичним завданням у сфері забезпечення економічної безпеки України.

Ключові слова: економічна безпека держави, екосистема, аспект трактування, теоретико-множинна операція об'єднання, національні економічні інтереси, економічні загрози, організаційно-управлінський механізм, економічний суверенітет, комплексна категорія, систематизація.

Постановка проблеми. Перебування України на перетині (ментальному, світоглядному, географічному) національних інтересів ключових геополітичних гравців, які традиційно уособлюють прозахідний (США, ЄС) та східно-орієнтований (Росія) шляхи розвитку, актуалізують та загострюють загрози економічній безпеці держави, та надають нового суттєвого змісту проблемі її

забезпечення. Для формування дієвого механізму запобігання наслідкам новітніх геополітичних трансформацій та нейтралізації їх впливу необхідним є уточнення термінологічного апарату предметної царини дослідження у напрямку виокремлення ключових ознак економічної безпеки держави в умовах новітніх глобалізаційних та геополітичних викликів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у розроблення теоретичних засад дослідження економічної безпеки держави у різні роки незалежності України зробили такі вітчизняні науковці, як Б. Губський [5], В. Глушков [4], О. Власюк [3], Я. Жаліло [8], В. Шлемко [13], А. Ходжаян [14] та ін. Дослідниками сформовано широкий спектр підходів до трактування поняття «економічна безпека держави», яке в наукових та енциклопедичних джерелах інтерпретується як [5, 13, 3, 8, 7, 1, 2]:

– складна багатofакторна категорія, що характеризує здатність національної економіки до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб населення і держави;

– протистояння дестабілізаційній дії чинників, які створюють загрозу стійкому збалансованому розвитку країни;

– забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання;

– стан економіки, при якому забезпечується досить високе і стійке економічне зростання, ефективно задоволення економічних потреб, контроль держави за рухом і використанням національних ресурсів, та захист економічних інтересів країни на національному і міжнародному рівнях;

– складова частина національної безпеки, її фундамент і матеріальна основа.

Формулювання мети статті. Відсутність єдиного підходу до трактування економічної безпеки є логічним наслідком ємності та багатогранності цього поняття. Зменшенню термінологічної невизначеності сприятиме систематизація підходів до визначення економічної безпеки та встановлення її ключових ознак як базової комплексної категорії екосистеми, що й обрано за мету даного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретико-методологічні аспекти забезпечення економічної безпеки держави вивчає наука про економічну безпеку – екосистема (від англ. *ecosystem*, *economic security of state*). Об'єктом дослідження екосистеми є безпека держави, суспільства, регіонів, підприємств і окремих громадян, яка обумовлюється станом економіки. Предметом дослідження є концептуальні основи

формування економічної безпеки, загальні закономірності її розвитку, принципи і основні напрями забезпечення.

З метою підвищення якісного рівня дослідження економічної безпеки держави, як однієї з базових категорій екосистеми, науковці поєднують поширені визначення у групи за подібністю ключових ознак, з якими асоціюється дане поняття. Результати порівняльного аналізу підходів до впорядкування визначень поняття «економічна безпека держави» подано в табл. 1. В процесі впорядкування підходів та розробки їх авторської класифікації використано базові визначення теорії множин, а саме – теоретико-множинну операцію об'єднання. Об'єднання множин є множиною, яка включає в себе всі елементи об'єднаних множин і нічого більше. Якщо A та B – множини, то їх об'єднання позначається як « $A \cup B$ »:

$$x \in A \cup B : (x \in A) \text{ or } (x \in B), \quad (1)$$

– де x – елемент множини, утвореної в результаті об'єднання множин A та B .

– як видно з табл. 1, дослідники впорядковують підходи до визначення поняття економічної безпеки у різну кількість груп, керуючись різними наборами ключових характеристик. Так, автори роботи [6] дотримуються думки, що існуючі трактовки терміну «економічна безпека» можна поєднати у такі групи [6, с. 16–17]:

– трактування економічної безпеки з точки зору міжнародного (глобального) фактору, згідно з яким основними критеріями національної безпеки держави є успішність її міжнародної торгівлі та жорсткість зовнішньої політики;

– розгляд економічної безпеки з позиції захисту національних інтересів країни;

– визначення економічної безпеки у локальному контексті, тобто через стан регіонів та галузей національної економіки.

В. Є. Глушков та Л. П. Рогатіна [4] розподіляють визначення економічної безпеки держави на такі групи як:

– стан економіки держави, який дозволяє захищати її життєво важливі інтереси;

– сукупність умов та факторів, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність та стійкість, здатність

Таблиця 1

Систематизація підходів до трактування поняття «економічна безпека держави»

Автори	Комбінації ключових характеристик	Ключові характеристики економічної безпеки держави						Здатність національної економіки захищати економічні інтереси в економічній сфері
		Незалежність держави у зовнішньоторговельному та зовнішньополітичному вимірах	Конкурентоспроможність регіонів та галузей національної економіки	Дієвість системи захисту національних інтересів	Здатність економічної системи до виявлення, мінімізації та / або усунення внутрішніх та зовнішніх загроз	Здатність національної економіки до перманентного саморозвитку та самовідтворення	Здатність національної економіки захищати економічні інтереси в економічній сфері	
		A	B	C	D	E	G	
В. Г. Федоренко, Т. Є. Воронкова та ін. [6]	A B C	Ефективність міжнародної торгівлі та зовнішньої політики як критерії національної безпеки	Відображення стану регіонів та галузей національної економіки	Ефективність захисту національних інтересів				
П. В. Мекшун [9]	A ∪ B C ∪ D E	Можливість здійснення контролю за використанням національних ресурсів і спроможності використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення рівноправної участі у міжнародній торгівлі		Виявлення та усунення внутрішніх і зовнішніх загроз та реалізацію економічних інтересів	Стойкий розвиток національної економіки, її здатність до самовідтворення і самовдосконалення			
В. Є. Глушков, Л. П. Рогатина [4]	A C E	Здатність економіки забезпечувати ефективне задоволення суспільних вимог на міжнародному рівні		Стан економіки держави, який дозволяє захищати її життєво важливі інтереси	Сукупність умов та факторів, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність та стійкість, здатність до постійного оновлення та самовдосконалення			
О. М. Подмазко [11]	D E G			Стан економічної системи держави, що забезпечує захист зовнішнім і внутрішнім загрозам	Стан економічної системи держави, що забезпечує здатність до самостійного, сталого розвитку		Стан економіки, який визначається як система, модель, механізм, комплекс заходів державного регулювання	
	D ∪ E ∪ F				Стан економічної системи держави, що забезпечує нормальний рівень добробуту населення, здатність протистояти загрозам і стабільний розвиток			

Джерело: розроблено автором: [6, 9, 4, 12, 11]

до постійного оновлення та самовдосконалення;

– здатність економіки забезпечувати ефективно задоволення суспільних вимог на міжнародному та міжнародному рівні.

П. В. Мекшун [9], узагальнюючи сутнісні ознаки економічної безпеки у роботах різних дослідників вважає, що це стан національної економіки, який забезпечує:

– можливість здійснення контролю за використанням національних ресурсів і спроможності використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення рівноправної участі у міжнародній торгівлі;

– стійкий розвиток національної економіки, її здатність до самовідтворення і самовдосконалення;

– виявлення та усунення внутрішніх і зовнішніх загроз та реалізацію економічних інтересів.

О. В. Скорук виокремлює підходи до тлумачення економічної безпеки держави на основі пріоритету таких характеристик [12, с.40]:

– стійкість та стабільність економічного розвитку держави та протидія внутрішнім і зовнішнім загрозам;

– економічна незалежність держави як можливість самостійно приймати і реалізувати стратегічні економічні та політичні рішення та використовувати національні конкурентні переваги;

– саморозвиток як створення сприятливих умов для ведення ефективної економічної політики та розширеного самовідтворення економіки;

– захист національних економічних інтересів як необхідна умова для безпеки національних інтересів держави, регіону, суспільства, громадянина.

Одним із найбільш деталізованих підходів до впорядкування визначень економічної безпеки держави слід вважати класифікацію О. М. Подмазко [11], згідно з якою існуючі визначення економічної безпеки доцільно впорядкувати у 8 груп, в яких економічна безпека розглядається як:

– стан економічної системи держави, що забезпечує нормальний життєвий рівень населення, внутрішню стабільність і зовнішню незалежність;

– стан економічної системи держави, що забезпечує здатність до самостійного, сталого розвитку;

– стан економічної системи держави, що забезпечує її можливість протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам;

– стан економічної системи держави, який визначається як система, модель, механізм, комплекс заходів державного регулювання економікою;

– стан економічної системи держави, що забезпечує нормальний рівень добробуту населення та сталий розвиток;

– стан економічної системи держави, що забезпечує нормальний рівень добробуту населення і здатність протистояти загрозам;

– стан економічної системи держави, що забезпечує здатність протистояти загрозам і забезпечує сталий розвиток;

– стан економічної системи держави, що забезпечує нормальний рівень добробуту населення, здатність протистояти загрозам і забезпечує сталий розвиток.

Як видно з табл. 1, можна виділити 7 підходів до розуміння економічної безпеки держави, які надаються у вимірі таких ключових характеристик цього поняття:

– незалежність держави у зовнішньоторговельному та зовнішньополітичному вимірах (*характеристика А*);

– конкурентоспроможність регіонів та галузей національної економіки (*характеристика В*);

– дієвість системи захисту національних інтересів (*характеристика С*);

– здатність економічної системи до виявлення, мінімізації та/або усунення внутрішніх та зовнішніх загроз (*характеристика D*);

– здатність національної економіки до перманентного саморозвитку та самовідтворення (*характеристика E*);

– здатність національної економіки забезпечувати нормальний рівень добробуту населення (*характеристика F*);

– система (комплекс, модель) заходів державної політики в економічній сфері (*характеристика G*).

На наш погляд, надмірна деталізація підходів до визначення поняття «економічна безпека держави» не сприяє підвищенню рівня його термінологічної визначеності. Як

видно з табл. 1, іноді визначення економічної безпеки надаються на логічному перетині двох (або навіть трьох) підходів та узагальнюють декілька ключових характеристик досліджуваного поняття. Вважаємо, що

комплексне визначення економічної безпеки держави має враховувати низку наведених нижче ключових характеристик, визначених згідно авторської класифікації підходів цього поняття (рис. 1).

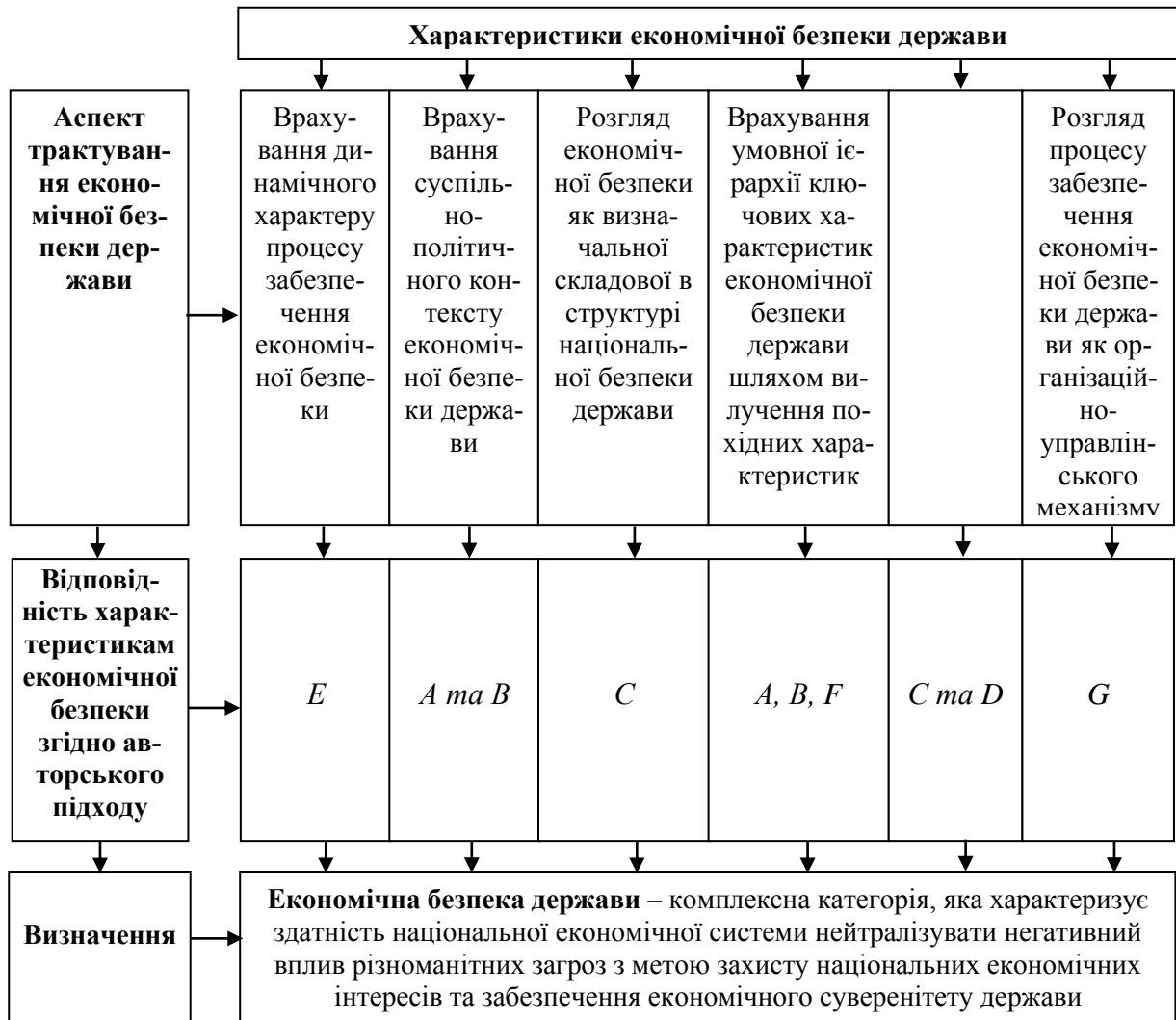

Рис. 1. Узагальнення ключових аспектів трактування економічної безпеки держави як базової категорії екосистеми (розроблено автором)

1. Врахування динамічного характеру забезпечення економічної безпеки держави. Погоджуючись із дослідниками, які підкреслюють роль економічної безпеки у сприянні розвитку національної економіки та підтримці її здатності до самовідтворення (*характеристика E*) зазначимо, що виконання цієї умови передбачає динамічність процесу забезпечення економічної безпеки держави. Відсутність здатності до розвитку як зміни якісного стану з плином часу призводить до застою і стагнації будь-якої системи, в тому числі – системи національної економіки. Тому економічна безпека має

розглядатися як динамічна характеристика державної економіки, яка забезпечує її розвиток та самовдосконалення. Попри очевидне розуміння динамічності економічної безпеки, абсолютна більшість науковців визначає її через статичну характеристику «стан економічної системи», не наголошуючи на умовах та факторах, які зумовлюють трансформацію цього стану. Одним із небагатьох визначень, наданих з урахуванням динамічної сутності економічної безпеки, є визначення авторів роботи [6], які пропонують розуміти під економічною безпекою національної економіки процес, результатом яко-

го є економічне зростання з урахуванням вимог соціального середовища, а також здатність економічної системи до нейтралізації загроз, що ведуть до дисбалансу економічної сфери [6, с.27].

2. Врахування суспільно-політичного контексту економічної безпеки держави. Попри очевидну належність до термінологічного апарату економічної науки, економічна безпека є уособленням та виразом суспільно-політичних відносин як на національному, так й на міжнародному рівнях. Забезпечення економічної безпеки є передумовою набуття державою незалежності у зовнішньоторговельному та зовнішньополітичному вимірах, надає їй можливість самостійно приймати як економічні, так й політичні рішення, та реалізовувати національні конкурентні переваги у міжнародному поділі праці (*характеристики А та В*).

3. Розгляд економічної безпеки як визначальної складової в структурі національної безпеки держави. Суспільно-політичний контекст економічної безпеки держави зумовлений, в тому числі, її розумінням як однієї з найважливіших складових цілісної системи національної безпеки, вирішальної умови дотримання та реалізації національних інтересів (*характеристика С*). Матеріальний характер та роль в економічному забезпеченні всіх інших складових національної безпеки (військової, продовольчої, науково-технічної, соціальної та ін.) зумовлює пріоритетність економічної безпеки в структурі національної безпеки держави.

4. Врахування умовної ієрархії ключових характеристик економічної безпеки держави. На наш погляд, не всі характеристики, які виокремлюють дослідники при визначенні сутності економічної безпеки, мають розглядатися як рівноважні та рівнозначні. Деякі з цих характеристик, вочевидь, мають похідний характер, тобто їх дотримання є наслідком набуття економічною системою держави інших характеристик більш високого пріоритету. Наприклад, здатність національної економіки забезпечувати нормальний рівень добробуту населення (*характеристика F*) та конкурентоспроможність регіонів та галузей національної економіки (*характеристика В*) є логічними наслідками розвитку національної

економіки та підтримці її здатності до самовідтворення (*характеристика E*). Незалежність держави у зовнішньоторговельному та зовнішньополітичному вимірах (*характеристика А*) може розглядатися як результат дієвості системи захисту національних інтересів (*характеристика С*). Тобто, у визначенні економічної безпеки держави є недоцільним урахування таких характеристик цього поняття, які мають похідний характер, та навпаки, слід робити наголос на первинних та пріоритетних характеристиках.

5. Визнання пріоритету певних характеристик економічної безпеки держави. В якості таких характеристик, на наш погляд, доцільно виокремити дієвість системи захисту національних інтересів (*характеристика С*) та здатність економічної системи до виявлення, мінімізації та/або усунення внутрішніх та зовнішніх загроз (*характеристика D*). Роль економічної безпеки у системі захисту національних інтересів, як вже зазначалося, зумовлюється її суспільно-політичним контекстом та пріоритетністю у складі інших складових національної безпеки. В роботі [6] наголошується, що при дослідженні економічної безпеки національної економіки необхідним є комплексне та повне врахування категорій національних інтересів та загроз, оскільки їх співвідношення має визначальне значення для ефективного функціонування економічної системи держави [6, с.27]. Особливої значущості рішення завдань захисту національних інтересів та подолання загроз економічній безпеці набувають в умовах глобалізації та, як наслідок, трансформації світової геополітичної та гео економічної систем.

6. Розгляд процесу забезпечення економічної безпеки держави як організаційно-управлінського механізму. Динамічний характер економічної безпеки, на якому вже було зазначено, зумовлює доцільність її трактування як системи (комплексу, моделі) заходів державної політики в економічній сфері (*характеристика G*). Методологія системного підходу в управлінні орієнтована на розкриття цілісності об'єкта та механізмів, що її забезпечують, визначення складових об'єкта та їхнє зведення в єдиний комплекс [9, с.102]. Розгляд економічної безпеки держави в категоріях системного

підходу потребує визначення її складових, до яких традиційно відносяться суб'єкти (державні органи та інституції) та об'єкти (держава, суспільство в цілому, громадяни) забезпечення економічної безпеки. Згідно викладеному в роботі [6, с. 28–31] підходу до вивчення економічної безпеки держави, як системного об'єкта дослідження, специфічними елементами відповідної системи мають бути інтереси держави в економічній сфері та економічні загрози. Між суб'єктами та об'єктами системи формуються суспільно-політичні та економічні відносини, які передбачають реалізацію комплексу інституційно-правових та організаційно-економічних заходів, спрямованих на нейтралізацію економічних загроз. Як мету функціонування системи автори визначають досягнення її гомеостазису, тобто збалансованого стану, який характеризує стійкість й стабільність економіки. Безумовно погоджуючись із доцільністю розгляду економічної безпеки держави як системної категорії, зазначимо, що авторами підходу не розкрито закономірності нейтралізації загроз економічній безпеці та шляхи досягнення рівноважного стану системи безпеки національної економіки. В певному сенсі це зумовлено специфікою та обмеженнями застосування системного підходу, який спрямований передусім на виявлення взаємозв'язків між елементами системи, а не на розкриття сутності з точки зору інституційно-правових та організаційно-економічних засад управління. Найкращим чином вирішенню цього завдання, на наш погляд, відповідає розгляд об'єкта дослідження (в даному випадку – процесу забезпечення економічної безпеки держави) як організаційно-управлінського механізму, під яким в теорії управління традиційного розуміють сукупність методів та важелів впливу на функціонування системи.

Висновки. З урахуванням установлених ключових характеристик економічної безпеки держави, загальної сутності управлінського механізму та специфіки його формування у сфері забезпечення економічної безпеки може бути запропоновано авторське визначення цього поняття. А саме, під економічною безпекою держави пропонується розуміти комплексну категорію, яка характеризує здатність національної еконо-

мічної системи нейтралізувати негативний вплив різноманітних загроз з метою захисту національних економічних інтересів та забезпечення економічного суверенітету держави. Процес забезпечення економічної безпеки в такому випадку може бути визначений як комплекс організаційно-управлінських та економічних заходів, які запроваджуються державою з метою захисту національних економічних інтересів та забезпечення економічного суверенітету. Відповідні заходи мають розглядатися як ключові елементи організаційно-управлінського механізму забезпечення економічної безпеки держави, а його розробка – пріоритетним науково-практичним завданням у сфері забезпечення економічної безпеки України.

Література

1. Безпека держави // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / ред. кол. Л. В. Губерський (голова) та ін. – К. : Знання України, 2004. – Т.1 – 760 с.
2. Безпека економічна // Юридична енциклопедія : [в 6-ти т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. – К. : Українська енциклопедія, 1998. – Т. 1 : А – Г. – 672 с.
3. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с.
4. Глушков В. Є. Теоретичні основи економічної безпеки / В. Є. Глушков, Л. П. Рогатина // Економіка харчової промисловості. – 2012. – № 4(16). – С. 27–30.
5. Губський Б. В. Економічна безпека України : методологія виміру, стан і стратегія забезпечення : монографія / Б. В. Губський. – К. : ДП «Укрархбуд інформ», 2001. – 122 с.
6. Економічна безпека України : монографія / [Федоренко В. Г., Грищенко І. М., Новікова О. Ф., Ольшанська О. В. та ін.]; за ред. В. Г. Федоренка, І. М. Грищенко, Т. Є. Воронкової. – К. : ТОВ «ДКС центр», 2017. – 462 с.
7. Економічна безпека України: внутрішні та зовнішні чинники: навч. пос. для вищ. навч. закл. / С. Д. Гелей, М. І. Крупка, М. Д. Лесечко, Я. Й. Малик, Є. Й. Майовець; ред.: Я. Й. Малик; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2002. – 255 с.
8. Жаліло Я. А. До формування категоріального апарату науки про економічну безпеку / Я. А. Жаліло // Стратегічна панорама. – 2004. – № 3. – С. 97–104.
9. Калюжна Н. Г. Потенціал системи управління підприємством: методологія, оцінювання та моделювання : монографія / Н. Г. Калюжна. – Луцьк : СПД Резніков, 2013. – 548 с.
10. Мекшун П. В. Еволюція наукових підходів

до визначення суті економічної безпеки національної економіки та необхідності її державного забезпечення / П. В. Мекшун // Економічний форум. – 2013. – Вип. 3. – С. 24–29.

11. Подмазко О. М. Національна економічна безпека: аналіз основних підходів / О. М. Подмазко // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. – Вип. 2/2. Т. 1. – 2013. – С. 140–150.

12. Скорук О. В. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення / О. В. Скорук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип. 6. Ч. III. – С. 39–42.

13. Шлемко В. Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : [монографія] / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. – К. : НІСД, 1997. – 144 с.

14. Ходжаян А. О. Стійкість економіки України у вимірі зовнішньоекономічної безпеки / А. О. Ходжаян // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. праць. – 2018. – Вип. № 12 (211). – С. 6–12.

References

1. Huberskyi, L.V. (Ed.). (2004). *Bezpeka derzhavy*. Ukrainska dyplomatychna entsyklopediia. (Vols. 1-2). Kyiv: Znannia Ukrainy.

2. Shemshuchenko, Yu.S. (Ed.). (1998). *Bezpeka ekonomichna*. Yurydychna entsyklopediia. (Vols.1-6). Kyiv: Ukrainska entsyklopediia.

3. Vlasiuk, O.S. (2008). *Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku*. Kyiv; Natsionalnyy instytut problem mizhnarodnoi bezpeky pry Radi natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy.

4. Hlushkov, V.Ye., & Rohatina, L.P. (2012). *Teoretychni osnovy ekonomichnoi bezpeky*. Ekonomika kharchovoi promyslovosti, 4(16), 27-30.

5. Hubskeyi, B.V. (2001). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy : metodolohiia vymiru, stan i stratehiia zabezpechennia*. Kyiv: DP «Ukrarkhbudinform».

6. Fedorenko, V.H., Hryshchenko, I.M., & Voronkova, T.Ye. (Eds.). (2017). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy*. Kyiv: TOV «DKS tsentr».

7. Helei, S.D., Krupka, M.I., Lesechko, M.D., Malyk, Ya.Y., & Maiovets Ye.Y. (2002). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy: vnutrishni ta zovnishni chynnyky*. Ya.Y. Malyk (Ed.). Lviv: Vyd. tsentr LNU im. I. Franka.

8. Zhalilo, Ya.A. (2004). *Do formuvannia katehorialnoho aparatu nauky pro ekonomichnu bezpeku*. Stratehichna panorama, (3), 97-104.

9. Kalyuzhna, N.G. (2013). *Potentsial systemy upravlinnia pidpriemstvom: metodolohiia, otsiniuvannia ta modeliuvannia*. Luhansk: SPD Rieznikov.

10. Mekshun, P.V. (2013). *Evolutsiia naukovykh pidkhodiv do vyznachennia suti ekonomichnoi bezpeky natsionalnoi ekonomiky ta neobkhdnosti yii derzhavnoho zabezpechennia*. Ekonomichnyy forum, (3), 24-29.

11. Podmazko, O.M. (2013). *Natsionalna ekonomichna bezpeka: analiz osnovnykh pidkhodiv*. Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia, (2/2), Vol. 1, 140-150.

12. Skoruk, O.V. (2016). *Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist, skladovi elementy ta problemy zabezpechennia*. Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. (6), Part III, 39-42.

13. Shlemko, V.T., & Binko, I.F. (1997). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy: sutnist i napriamky zabezpechennia*. Kyiv: NISD.

14. Khodzhaian, A.O. (2018). *Styikist ekonomiky Ukrainy u vymiri zovnishnoekonomichnoi bezpeky*. Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini: Zb. nauk. Prats, 12 (211), 6-12.

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ГОСУДАРСТВА КАК БАЗОВАЯ КОМПЛЕКСНАЯ КАТЕГОРИЯ ЭКОСЕСТЕЙТА

И. Г. Барон, аспирант, Государственный научно-исследовательский институт информатизации и моделирования экономики

В статье засвидетельствовано отсутствие единого подхода к трактовке экономической безопасности государства как логического следствия емкости и многогранности этого понятия. Обоснована необходимость уточнения сущности понятия «экономическая безопасность» государства за счет выделения ее ключевых признаков как базовой комплексной категории экосистейта. С использованием базовой операции теории множеств (теоретико-множественной операции объединения) систематизированы подходы к пониманию сущности понятия «экономическая безопасность государства» и установлены ключевые характеристики, которым должно отвечать определение этого понятия, а именно: учет динамического характера обеспечения экономической безопасности государства; учет общественно-политического контекста экономической безопасности государства; рассмотрение экономической безопасности как определяющей составляющей в структуре национальной безопасности государства; учет условной иерархии ключевых характеристик экономической безопасности государства; признание приоритета определенных характеристик экономической безопасности государства, а именно: действенности системы защиты национальных интересов и способности экономической системы к выявлению, минимизации и / или устранению внут-

ренных и внешних угроз; рассмотрение процесса обеспечения экономической безопасности государства как организационно-управленческого механизма.

На основе обобщения ключевых характеристик экономической безопасности государства предложено определить ее как комплексную категорию, характеризующую способность национальной экономической системы нейтрализовать негативное влияние угроз с целью защиты национальных экономических интересов и обеспечения экономического суверенитета государства. Процесс обеспечения экономической безопасности в таком случае может быть определен как комплекс организационно-управленческих и экономических мер, которые вводятся государством в целях защиты экономических интересов и обеспечения экономического суверенитета. Соответствующие меры должны рассматриваться как ключевые элементы организационно-управленческого механизма обеспечения экономической безопасности государства, а его разработка – приоритетной научно-практической задачей в сфере обеспечения экономической безопасности Украины.

Ключевые слова: экономическая безопасность государства, экосистейт, аспект трактовки, теоретико-множественная операция объединения, национальные экономические интересы, экономические угрозы, организационно-управленческий механизм, экономический суверенитет, комплексная категория, систематизация.

ECONOMIC SECURITY OF THE STATE AS A BASIC COMPLEX CATEGORY OF ECOSYSTEM

I. G. Baron, Post-graduate Student, State Research Institute of Informatization and Modeling of Economics

The article shows the lack of a unified approach to the interpretation of the economic security of the state as a logical consequence of the capacity and versatility of this concept. The necessity to clarify the essence of the notion of economic security of the state by distinguishing its key features as the basic complex category of ecosystem is substantiated.

Using the basic operation of set theory such as multiple set-up operation, the approaches to understanding the essence of the concept of «economic security of the state» are systematized and the key characteristics of this concept are given. Namely, these characteristics are the importance to take into account the socio-political context, the conditional hierarchy of key characteristics and the dynamic nature of ensuring the economic security of the state. Also it is important to consider the economic security as a determining component in the structure of national security of the state and the process of ensuring the economic security of the state as an organizational and managerial mechanism. Finally, the recognition of the priority of certain characteristics of the economic security of the state must be respected, namely the effectiveness of the system of protection of national interests and the ability of the economic system to identify, minimize and / or eliminate internal and external threats.

Based on generalization of key characteristics of economic security of the state, it is proposed to define it as a complex category, which characterizes the ability of the national economic system to neutralize the negative impact of various threats in order to protect national economic interests and ensure the economic sovereignty of the state. In this case, the process of ensuring economic security can be defined as a complex of organizational, managerial and economic measures implemented by the state in order to protect national economic interests and ensure the economic sovereignty. Appropriate measures should be considered as key elements of the organizational and managerial mechanism for ensuring the economic security of the state, and its development should be a priority scientific and practical task in the field of economic security of Ukraine.

Keywords: economic security of the state, ecosystem, aspect of interpretation, set-theory operation of unification, national economic interests, economic threats, organizational-governing mechanism, economic sovereignty, complex category, systematization.

Надійшла до редакції 08.05.19 р.